

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO
2/2010 vp**

**Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko ilmasto-
ja energiapolitiikasta: kohti vähäpäästöistä
Suomea**

Tulevaisuusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 21 päivänä lokakuuta 2009 lähettäessään Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ilmasto- ja energiapolitiikasta: kohti vähäpäästöistä Suomea (VNS 8/2009 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi tulevaisuusvaliokuntaan samalla määrännyt, että muut valiokunnat voivat halutessaan antaa lausuntonsa tulevaisuusvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- projektipäällikkö Pirkko Heikinheimo, valtioneuvoston kanslia
- suurlähettiläs Jorma Pauku, ulkoasiainministeriö
- ylitarkastaja Saara Jääskeläinen, liikenne- ja viestintäministeriö
- ylitarkastaja Markku Kinnunen, työ- ja elinkeinoministeriö

- ympäristöpäällikkö Maija Hakanen, Suomen Kuntaliitto
- kestävän kehityksen johtaja Eeva Ruokonen, Talvivaaran kaivososakeyhtiö Oy
- projektijohtaja Kyösti Häkkinen, Tredea Oy
- toimialajohtaja Teija Lahti-Nuuttila, Tekes
- projektijohtaja Timo Nikinmaa, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA
- tutkimusprofessori Ilkka Savolainen, Valtion teknillinen tutkimuskeskus
- projektityöntekijä Matti Putkonen, Metallityöväen Liitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet:

- Tasa-arvoasiain neuvottelukunta
- Aalto-yliopiston teknillinen korkeakoulu
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- Akava ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- Suomen Yrittäjät ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Ilmasto- ja energiapolitiittinen tulevaisuusselonteko on valiokunnan mielestä hyvä ja tasapainoinen selvitys Suomen mahdollisuuksista selviytyä ilmastonmuutoksesta ja sen torjunnan ai-

heuttamista haasteista ja muutoksista pitkällä aikavälillä. Valiokunta pitää hyvänä tapaa, jolla selonteossa on esitelty erilaisia kehityspolkuja, strategisia uhkia ja mahdollisuuksia. Eri vaihtoehtojen esittely tarjoaa valiokunnan käsityksen mukaan hyvän perustan kansalaiskeskustelulle ja tulevalle päätöksenteolle.

Selonteossa Suomelle asetetaan tavoitteeksi leikata päästöjä vähintään 80 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2050 mennessä. Tavoite on välttämätön ilmastonmuutoksen torjumiseksi, mutta samalla se on erittäin vaativa ja edellyttää ilmastönäkökulman ottamista huomioon kaikilla yhteiskunnan aloilla ja tasoilla. Valiokunta katsoo, että yhteiskunnan kokonaisuuden huomioimisessa ei kaikilta osin ole vielä onnistuttu. Valiokunta pitää ilmastopolitiikan työllisyysvaikutusten arviointia selonteossa riittämättömänä. Myös ilmastopolitiikan vaikutusta sosiaaliseen ja sukupuolten väliseen tasa-arvoon olisi tullut tarkastella laajemmin. Jatkossa on erittäin tärkeää laajentaa ja syventää ilmasto- ja energiaratkaisujen vaikutusten arviointia erityisesti näillä alueilla.

Ilmasto- ja energiapolitiikka ja työllisyys

Ilmastonmuutoksen torjunta edellyttää merkittävää muutosta energian tuotannossa ja käytössä sekä mittavia investointeja energian käytön tehostamiseen, uusiutuviin energialähteisiin ja uuteen energiateknologiaan. Suomelle tämä merkitsee valtavia kustannuksia, voimakasta rakennemuutosta ja todennäköisesti työpaikkojen menetyksiä lähes kaikilla nykyisillä toimialoilla.

Valiokunta korostaa, että ilmastonmuutoksen torjunnassa tarvittavan teknologian kehittäminen luo kuitenkin myös mahdollisuuksia ja uusia työpaikkoja erityisesti Suomen kaltaiselle maalle, jossa on huippuosaamista useilla energia- ja ilmastoteknologian alueilla. Ilmasto- ja ympäristöystävällistä teknologiaa tarvitaan kaikkialla maailmassa, ja markkinat kasvavat voimakkaasti kotimaassa ja maailmanlaajuisesti. Suomen mahdollisuudet nousta johtavaksi ympäristöteknologian osaajaksi ja viejäksi ja

jopa maailmanlaajuisesti puhtaan teknologian markkinajohtajaksi ovat hyvät.

Menestyminen ilmastonmuutoksen torjunnassa ja siihen sopeutumisessa edellyttää selonteon mukaan Suomelta voimakasta panostusta uusiutuvaan energiaan ja energiateknologian tutkimukseen ja kehittämiseen sekä innovaatioihin. Valiokunta pitää selonteon kirjausta hyvänä ja erittäin tärkeänä, mutta huomauttaa, että tälle sektorille panostaminen ei riitä, vaan on huolehdittava myös siitä, että kotimarkkinoilla riittää kysyntää innovatiivisille päästöjä vähentäville ratkaisuille. Investointi pelkästään päästöjen vähentämiseen ilman, että samalla huolehditaan uusien työpaikkojen syntymisestä, olisi Suomelle merkittävä teollinen ja kansantaloudellinen tappio. Erityisesti taloudellisen taantumana oloissa on tärkeää, että uusien ns. vihreiden työpaikkojen syntyminen kytketään ilmastonmuutoksen torjuntaan.

Valiokunta korostaa teollisuuden ja oppilaitosten yhteistyön merkitystä innovaatioiden luomisessa ja käyttöönottamisessa. Suomessa on vahvaa teknistä osaamista ja koulutusta, mutta hyväkään koulutus ei pysty tuottamaan uutta vähäpäästöistä tekniikkaa ja kaupallisesti hyödynnettäviä tuotteita ilman oppilaitosten ja teollisuuden sekä yritysten toimivaa yhteistyötä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että julkinen sektori osallistuu ennakkuuulottomasti uusien kone- ja laitesovellusten ja muiden innovaatioiden käyttöönottamiseen. Julkinen sektori käyttää Suomessa noin 15 prosenttia bruttokansantuotteesta eli 27 miljardia euroa erilaisten palveluiden ja tuotteiden hankkimiseen. Ilmastonsuojelulle on iso merkitys sillä, mihin ja minkälaisiin tuotteisiin nämä miljardit käytetään. Valiokunta korostaa, että julkisissa hankinnoissa tulee suosia ympäristöystävällisiä tuotteita ja uusia innovaatioita ja edistää siten uuden energiatehokkaan teknologian kaupallistamista.

Valiokunta on käsitellyt uusiutuvan energian tuotannon ja uuden energiateknologian työllisyysnäkömiä ilmasto- ja energiastategiasta antamassaan lausunnossa (TyVL 3/2009 vp) ja niiden merkitystä maaseudun elinoloihin ja kehittämiseen maaseutupoliittisesta selonteosta anta-

massaan lausunnossa (TyVL 21/2009 vp). Valiokunta toistaa lausunnoissa esittämänsä ja korostaa edelleen erityisesti uusiutuvan energian merkitystä Suomen työllisyydelle ja alueiden ja talouden kehitykselle.

Euroopassa on laskettu olevan uusiutuvassa energiatekniikassa, liikenteessä, rakentamisessa sekä palvelualoilla ns. viherkaulustyöpaikkoja jo noin 3,4 miljoonaa. Arvioiden mukaan näitä työpaikkoja voidaan luoda lisää noin 4 miljoonaa vuoteen 2020 mennessä. Suomessa uusia työpaikkoja luovia osaamisalueita ovat erityisesti jätteiden käsittely, vedenpuhdistus, bioenergalaitokset, energiansäästötekniologia ja puurakentaminen.

Valiokunta korostaa, että Suomessa uusiutuvan energian tuotannossa ja hyödyntämisessä on metsällä ja metsäteollisuudella iso merkitys. Metsäteollisuuden käyttöön kelpaamatonta sekä metsänkorjuun, hoidon ja harvennuksen yhteydessä syntyvää metsähaketta hyödynnetään laajasti energiantuotannossa ja metsätähteen hyväksikäyttöä ja siinä tarvittavaa kone-, laite- ja muuta tekniikkaa kehitetään koko ajan. Muun muassa kantojen korjaamiseksi on kehitetty kannonnostoharvestereita, joilla kantojen hyödyntäminen saadaan kaksinkertaistettua. Selonteossa esitetyissä skenaarioissa metsäenergia on myös jatkossa tärkein uusiutuvan energian lähde. Uusiutuvan energian ja erityisesti puusta syntyvän biomassan hankinta on tulevaisuudessa merkittävä työllistäjä erityisesti haja-asutusalueella.

Valiokunta katsoo, että selonteossa olisi tullut huomioida puun käyttömahdollisuudet myös muutoin kuin energianlähteenä. Kiinnostus puurakentamiseen on lisääntynyt ekologisen ajattelutavan ja puurakenteiden laadun ja terveellisyyden ansiosta Suomessa ja Euroopassa. Valiokunnan käsityksen mukaan Suomella on runsaiden ja laadukkaiden metsä- ja puuvarojen, kehittyneen arkkitehtuurin ja rakennusteknologian vuoksi hyvät valmiudet kehittää ns. tuotteistavaa puurakentamista. Puurakentamisen tuotteistamista tulee valiokunnan käsityksen mukaan Suomessa kehittää määrätietoisesti siten, että puurakentamisesta saadaan Suomelle uusi ympäristöystävällinen merkittävä vientituote, jolla

on laajasti työllistävä ja alueellisesti merkittävä vaikutus läpi koko tuotantoketjun puunkorjuusta rakennuksen ja rakenteiden suunnitteluun ja valmiin rakennustuotteen valmistamiseen asti.

Palveluiden merkitys Suomen kansantaloudelle on tasaisesti kasvanut siten, että lähes 2/3 Suomen työpaikoista tulee palveluista. Kaikkien selonteossa esitettyjen skenaarioiden mukaan palveluiden tuotannon uskotaan edelleen kasvavan. Kasvua odotetaan mm. hyvinvointipalveluista ja matkailusta. Myös luovan talouden ja vähäpäästöiseen yhteiskuntaan liittyvien elinkeinoelämän palveluiden odotetaan olevan tulevaisuudessa merkittäviä työllistäjiä.

Teollisuus vähäpäästöisessä taloudessa

Teollisuuden merkitys Suomen elinkeinorakenteessa on erittäin suuri. Teollisuus tuottaa vajaat 2/5 bruttokansantuotteesta ja työllistää vajaan viidenneksen työllisistä. Jos mukaan lasketaan suoraan tai välillisesti teollisuudesta riippuvat palvelualan työpaikat, teollisuuden merkitys kansantaloudelle ja työllisyydelle on tätäkin suurempi. Kaikissa selonteossa esitetyissä skenaarioissa pidetään mahdollisena, että teollisuuden asema voi säilyä jatkossakin merkittävänä Suomessa, jos perusteollisuuden tuotanto onnistutaan uudistamaan vähäpäästöiseksi.

Kolmessa neljästä selonteossa esitellystä vaihtoehtoisesta polusta perinteisen perusteollisuuden osuuden Suomen taloudessa uskotaan laskevan. Uutta vientiteollisuutta arvioidaan syntyvän esimerkiksi uusista nano-, bio- ja informaatioteknologian innovaatioista.

Perinteistä tehdasteollisuutta on parin vuosikymmenen aikana siirtynyt vanhoista teollisuusmaista ja Suomestakin huomattavassa määrin kehittyviin maihin. Tuotannon siirtymistä selitetään usein näiden maiden muita alemmilla työvoimakustannuksilla, mutta siirtymiseen vaikuttavat myös monet teollisuuspoliittiset toimet, kuten ulkomaisille yrityksille myönnettävät verohelpotukset. On mahdollista, että myös teollistuvien maiden tiukat päästörajoitukset ovat ohjanneet teollisuutta sijoittumaan kehittyviin maihin.

Ilmastopolitiikan elinkeinoelämään kohdistuvat haitat ja hyödyt eivät kohdennu tasaisesti. Tiukat päästövähennykset parantavat todennäköisesti Suomessa kestävään teknologiaan perustuvan teollisuuden toimintaedellytyksiä ja lisäävät työpaikkoja näillä aloilla, mutta saattavat samalla kiihdyttää perinteisen tehdas- ja kaivosteollisuuden rakennemuutosta ja työpaikkojen vähenemistä, ellei kansainvälisesti kattavaa, yhteiset pelisäännöt ja tasapuoliset edellytykset taakaavaa ilmastositomusta saada aikaan.

Valiokunta pitää tärkeänä, että energiatehokkuuden ja energiansäästön vaatimuksista huolimatta Suomessa turvataan teollisuudelle ja muulle elinkeinoelämälle riittävä kohtuuhintaisen energian saanti. Suomen perusteollisuus on hyvin energiaintensiivistä, jolloin energian hinta on teollisuuden elinehto. Esimerkiksi Suomen terästeollisuudessa on energian hinnalla ja saatavuudella selkeästi suurempi vaikutus kilpailukykyyn kuin työvoiman hinnalla. Valiokunta huomauttaa, että Suomessa tehdasteollisuuden merkittävä väheneminen aiheuttaisi tuotannon ja viennin merkittävän aukon, jonka täyttäminen on äärimmäisen haastavaa. Turvaamalla teollisuuden toimintaedellytykset Suomi turvaa myös teollisten työpaikkojen säilymisen jatkossakin Suomessa.

Perus- ja kaivosteollisuudessa on Suomessa panostettu jo vuosikymmeniä tuotannon ympäristövaikutusten vähentämiseen. Kansainvälisesti vertailtuna Suomen kaivostoiminta ja metalleja valmistava teollisuus on energiatehokasta ja vähäpäästöistä. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että ilmastonmuutoksen torjunnassa ja energiatekniikan kehittämisessä huomioidaan jatkossakin Suomen perus- ja kaivosteollisuuden tarpeet ja turvataan siten perusteollisuuden toimintaedellytykset myös näiltä osin Suomessa. Teollisuuden päästöjen vähentämiseksi tarvitaan radikaaleja innovaatioita, jotka mahdollistavat tuotannon lisäämisen ja turvaavat työllisyyden samalla kun päästöjä leikataan. Myös ilmastonsuojelun kannalta on vastuullista turvata teollisuuden ja kaivostoiminnan toimintaedellytykset Suomessa, jossa sen ympäristövaikutuk-

set ja päästöt ovat vähäisemmät kuin vastaavalla toiminnalla kehittyvissä maissa.

Työelämän kehittäminen ja työmarkkinat

Ilmastonmuutos ja siirtyminen vähäpäästöiseen yhteiskuntaan aiheuttavat maailmanlaajuisesti ja myös suomalaiseen yhteiskuntaan erittäin suuria muutoksia. Kokonaisia elinkeinoja ja ammatteja saattaa kadota ja uusia syntyä. Vaikutukset ulottuvat laajasti työelämään ja kansalaisten arkeen.

Skenaarioissa hahmotellut ilmastopolitiikan edellyttämät muutokset työelämässä asettavat työvoimapolitiikalle ja koulutuspolitiikalle merkittäviä lisähaasteita. Kansalaisilla on oltava valmiudet omaksua nopeastikin uusia taitoja ja hankkia uutta osaamista. Tarvitaan muutokoulutusta, jossa työntekijöitä koulutetaan uuden tekniikan käyttäjiksi ja kehittäjiksi. Tällaisten vaatimusten täyttäminen edellyttää pitkäjänteistä ja ennakoivaa yleissivistävää ja ammatillisen koulutusjärjestelmän kehittämistä ja aktiivista ja tehokasta työvoimapolitiikkaa, jonka osana huolehditaan tarvittavan lisä- ja täydennyskoulutuksen antamisesta. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että koulutuksen ja aktiivisen työvoimapolitiikan kehittämiseen varaudutaan ajoissa ja että siihen varataan tarvittavat resurssit.

Työelämässä tapahtuvat muutokset edellyttävät myös työelämän kehittämistä. Voimakkaiden muutosten ja osaamisvaatimusten keskellä on entistä enemmän kiinnitettävä huomiota henkilöstön jaksamisen varmistamiseen. Myös työmarkkina- ja sopimuspolitiikassa on huomioitava työelämän muuttuminen siten, että työntekijöiden turvaa muutostilanteessa parannetaan.

Sukupuolten välinen ja taloudellinen tasa-arvo

Ilmastonmuutoksen vaikutukset naisiin ja miehiin

Sukupuolen merkitys on selonteossa tunnistettu. Valtioneuvoston linjauksen mukaan ilmastopolitiikkaa tulee arvioida myös sukupuolinäkökulmasta ja naisten osallistumisesta tulee vahvistaa

kansainvälisissä neuvotteluissa. Selonteon mukaan miehet ja naiset ovat erilaisia suhteessa siihen, miten he tuottavat päästöjä, kärsivät lämpenemisen vaikutuksista, osallistuvat ilmastopoliitiikan muotoiluun ja kokevat ilmastonsuojelun vaikutukset.

Valiokunta pitää valtioneuvoston linjauksia ja huomioita ilmastomuutoksen vaikutuksista eri sukupuoliin oikeina ja keskeisinä. Valiokunta katsoo kuitenkin, että sukupuolivaikutuksen arviointi jää selonteossa pintapuoliseksi. Sukupuolen merkitys ja sen tunnistaminen olisi ollut tarpeen viedä läpileikkaavana näkökulmana huomattavasti vahvemmin ja tietoisemmin kaikkiin selonteon eri osioihin.

Erityisen hyödyllistä sukupuolivaikutusten arviointi olisi pohdittaessa ilmastonsuojelua kansalaisten arjen kannalta selonteon Säästävä arki -osiossa. Jos konkreettisiin ilmastoa säästävän arjen ratkaisuvaihtoehtoihin olisi sisällytetty tietoa siitä, missä asioissa sukupuolet eroavat toisistaan, olisi selonteossa valiokunnan käsityksen mukaan päästy askelta pidemmälle. Naiset vaikuttavat merkittävästi arjessa tehtäviin ilmastoon vaikuttaviin ratkaisuihin, joten heillä oleva tieto ja heidän näkökulmansa on tarpeellista ottaa huomioon arvioita tehtäessä. Samalla voidaan arvioida, minkälaista tietoa ilmastasioista kannattaa suunnata naisille, miehille, tytöille, pojille ja eri puolilla maailmaa asuville ihmisille.

Ilmastomuutos vaikuttaa eri tavoin länsimaiden ja kehittyvien maiden ihmisten arkeen. Eniten ilmastomuutoksesta kärsivät köyhimmillä alueilla asuvat, maataloudesta tai muusta ilmastomuutoksen vaikutuksille alttiista elinkeinosta elantonsa saavat ihmiset. Erityisen haavoittuvassa asemassa näillä alueilla ovat lapset, nuoret tytöt ja vanhemmat naiset.

Naisten erityisen haavoittuva asema ei kuitenkaan tarkoita, ettei ilmastomuutos vaikuttaisi myös miehiin ja poikiin. Suomessa ilmastomuutoksen kielteisten vaikutusten onkin arvioitu kohdistuvan erityisesti miehiin, koska ilmastomuutoksen torjunnan arvioidaan vähentävän työpaikkoja erityisesti miesvaltaisessa teollisuudessa ja energiatuotannossa. Ilmastomuutok-

sen torjunnassa olisi erittäin tärkeää huomioida laajasti eri sukupuolten ja väestöosien ja elämäntilanteiden moninaisuus ja ilmaston vaikutukset niihin, jotta ilmastopoliitiikka ei entisestään syvennä teollistuneiden ja kehittyvien valtioiden sekä eri väestöryhmien ja sukupuolten välillä vallitsevaa eriarvoisuutta.

Väestönkasvu

Joidenkin arvioiden mukaan puolet maailman päästöjen lisäyksestä vuoteen 2025 asti johtuu väestönkasvusta. Jatkuva väestönkasvu on lopulta mahdoton kehityskulku sekä inhimillisen kehityksen että ilmaston kantokyvyn kannalta.

Väestökehitystä voidaan tasapainottaa parhaiten silloin, kun inhimilliset perustarpeet on tyydytetty riittävällä tavalla. Väestönkasvun hillitsemisessä on avainasemassa naisten ja tyttöjen koulutus erityisesti kehittyvissä ja köyhissä maissa. Valiokunta pitää perusteltuna selonteossa esitettyä näkemystä siitä, että ilmastonsuojelun ja inhimillisen kehityksen edistämiseksi on perusteltua lisätä rahoitusta ja ohjata nykyistä suurempi osa kehitysyhteistyöstä väestökehitystä tasapainottavaan työhön.

Sosiaalinen tasa-arvo

Selonteossa käsitellään lyhyesti myös ilmastonsuojelun vaikutuksia tulonjakoon ja sosiaaliseen tasa-arvoon. Kielteisimmän ilmastomuutoksen torjunnan arvioidaan energian hinnan nousun vuoksi kohdistuvan yksinhuoltajiin, työttömiin ja eläkeläisiin. Selonteon mukaan sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja ilmastopoliitiikka on mahdollista sovittaa yhteen esimerkiksi kompensoimalla energiaverojen korotukset pienituloisille kotitalouksille tukemalla näiden energiatehokkuusinvestointeja, alentamalla muuta verotusta tai lisäämällä tulonsiirtoja. Valiokunta pitää selonteossa esitettyä näkemystä tärkeänä ja korostaa, että ympäristön kannalta parhaaseen lopputulokseen päästään, kun kaikilla kansalaisilla on motivaatio vähentää päästöjä.

Valiokunta kiinnittää huomiota myös muihin ilmastopoliitiikan sosiaalista eriarvoisuutta lisääviin tekijöihin. Esimerkiksi asumis- ja liikennekustannusten nousu kohdistuu erilaisiin kotita-

louksiin hyvin eri tavalla. Vaikutukset riippuvat asumismuodosta, asunnon lämmitystavasta, liikumistarpeesta ja mahdollisuudesta käyttää julkista liikennettä, perhekoosta ja tulotasosta. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että ilmasto- ja energiapolitiikassa otetaan huomioon erilaisessa asemassa olevat väestön osat ja huolehditaan siitä, että ilmastonsuojelun toimenpiteistä mahdollisesti aiheutuvat sosiaaliset ja taloudelliset haitat eivät jakaudu epäoikeudenmukaisesti, ja

että myös heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevien toimeentulo turvataan.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että tulevaisuusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 5 päivänä maaliskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Arto Satonen /kok
vpj. Jukka Gustafsson /sd
Anna-Maja Henriksson /r
Arja Karhuvaara /kok (osittain)
Johanna Karimäki /vihr
Merja Kuusisto /sd
Merja Kyllönen /vas
Esa Lahtela /sd

Jari Larikka /kok
Markus Mustajärvi /vas
Sanna Perkiö /kok (osittain)
Paula Sihto /kesk
Tarja Tallqvist /kd
Kimmo Tiilikainen /kesk
Jyrki Yrttiaho /vas (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

neuvotteleva virkamies Marjaana Kinnunen.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Valtioneuvoston ilmasto- ja energiapolitiittisen tulevaisuusselonteon lähtökohtana on ilmastomuutoksen aiheuttama vakava uhka ihmiskunnan hyvinvoinnille. Kiireelliset toimenpiteet ovat tarpeen kaikkialla ilmastomuutoksen torjumiseksi ja estämiseksi. Selonteko on nyt ensimmäinen lajissaan Suomessa, ja vaikka maassamme väestönkasvu ei olekaan samaa luokkaa kuin muualla maailmassa, olemme valmiita kantamaan oman osamme yhteisen haasteen voittamiseksi. Selonteossa asetetaan pitkän aikavälin tavoitteet leikata päästöjä 80 prosenttia vuoden 1990 tasosta vuoteen 2050 mennessä. Pitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamista tukisi mitattavien välitavoitteiden asettaminen, ja näiden puuttuminen onkin selkeä puute merkittävässä selonteossa.

Asetettuihin tavoitteisiin ei päästä ilman konkreettisia toimia, eikä energiansäästöä ja -tuotannossa tapahdu kehitystä ilman mittavia julkisia panostuksia tutkimukseen, kehittämiseen ja uusiin innovaatioihin. Energiatutkimus on monissa maissa öljykriisin jälkeen vähentynyt, mutta Suomessa kehitys on ollut päinvastainen ja siten edellytykset jatkuvalle kehitystyölle ovat hyvät. Suomesta löytyy huipputaakasta useillakin energia- ja ilmastoteknologian alueilla, ja siten meillä on erinomaiset mahdollisuudet hyötyä aktiivisin toimin tulevasta markkinamuutoksesta. Suomessa on edelleen panostettava osaamiseen ja otettava huomioon erityinen pohjoisten olosuhteiden näkökulma. Jos jokin laite toimii Suomessa, se todennäköisesti toimii kaikkialla maailmassa ilmasto-olosuhteista riippumatta. Siksi Suomen on satsattava erilaisten prototyyppien valmistukseen ja testaukseen ja lähdeittävä ennakkoluulottomasti kokeilemaan niitä esimerkiksi julkisella sektorilla. Myös valtakunnallisissa hankinnoissa tulisi kiinnittää huomiota pohjoisen osaamisen merkitykseen ja alueellisten ilmasto-olosuhteiden tuntemukseen, jotta omillakin toimijoilla on mahdollisuus

det päästä mukaan maailmanlaajuisiin tarjouskilpailuihin. Taloudellinen tilanne ei saa johtaa siihen, että kehittämistyö loppuu ja jäämme odottelemaan parempien aikojen tuloa. Odottelulla saamme muut kiilaamaan kauas ohitsemme, ja siihen ei kehityksen kilpajuoksussa ole varaa.

Ilmastomuutos vaikuttaa eri tavoin länsimaiden ja kehitysmaiden ihmisten arkeen, ja lisäksi vaikutukset kohdistuvat eri tavalla miehiin ja naisiin. Ilmastomuutoksen ja ilmastomuutospolitiikan vaikutusten arviointi sukupuolten väliseen ja taloudelliseen tasa-arvoon jää vähäiseksi selonteossa. Naisten ja miesten tasa-arvon näkökulmasta voidaan todeta, että ilmastomuutos koskettaa negatiivisesti voimakkaammin kehitysmaiden naisia. Sen sijaan kansallisesta näkökulmasta vaikutukset kohdistuvat jonkin verran voimakkaammin miehiin, koska energiantuotanto ja energiaa paljon käyttävä tuotanto ovat ensi vaiheessa suurimpien muutospaineiden kohdalla miesvaltaisilla aloilla.

Valtioneuvoston selonteossa ilmastomuutoksen analysointi työmarkkinavaikutusten osalta jää kapea-alaiseksi. On täysin mahdollista, että kokonaisia elinkeinoja voi kadota ja uusia taas syntyä. Onkin tärkeää huomioida, että ilmastomuutoksen tuomat muutokset työelämään aiheuttavat merkittävää lisäresursoinnin tarvetta aktiiviseen ja ennakoivaan työvoimapolitiikkaan sekä koulutukseen.

Suomella on edessään merkittävä teollisuuden rakennemuutos, ja tämän pitäisikin näkyä ilmasto- ja energiapolitiikassa. Ilmasto- ja ympäristömyönteisestä teollisuudesta olisi mahdollista rakentaa uusi merkittävä vientiala, edellyttäen kuitenkin, että energiapolitiittiset päätökset tukevat kotimarkkinoiden luomista alan suomalaiselle teknologialle ja osaamiselle. Puhtaan energian markkinat kasvavat voimakkaasti talouslamasta huolimatta. Viherkaulustyöpaikat, laman ja ilmastomuutoksen torjunta voidaan kytkeä tiukasti yhteen ja kuitenkin tämä paino-

tus jää selonteossa varsin vähälle huomiolle. Tekemällä investoinnit pelkästään päästöjen vähentämiseksi, ilman kymmenien tuhansien uusien työpaikkojen luomista, syntyisi Suomelle merkittävä teollinen tappio, jonka mittasuhteet nousisivat kymmeniin miljooniin euroihin.

Energian riittävästä saatavuudesta käydään jatkuvaa keskustelua, ja elinkeinoelämän puolelta tulevat viestit kertovat energian hyvän saatavuuden parantavan yritysten toimintaedellytyksiä ja työllisyyttä. Kumpi on työllisyys- ja aluepolitiikan kannalta viisaampaa, halvan sähkön tavoittelemisen vai voimakkaassa maailmanlaajuisessa kasvussa olevan uusiutuvan energiantuotannon kehittäminen. Valtioneuvostolla on käsissään kolme hakemusta lisäydinvoiman rakentamiseksi. Lisäydinvoimaa on perusteltu muun muassa kansallisen energiaomavaraisuuden lisäämisellä ja suomalaisten yritysten kilpailukyyn turvaamisella sekä satunnaisten kuluksiikkien kattamisella. Erittäin vähälle huomiolle ovat jääneet mahdollisen lisäydinvoiman vaikutukset muuhun energiantuotantoon ja edelleen uusien työpaikkojen luomiseen.

Työ- ja elinkeinoministeriön sähkönkulutusennusteista käy ilmi, että Suomeen on jo syntymässä riittävää sähkökapasiteettia vuoden 2020 kulutustarpeiden kattamiseksi. Sen myötä suuri osa lisäydinvoimasta myytäisiin ulkomaille. Energiayhtiöiden kiinnostus uusiutuvien energiamuotojen kehittämiseen on vaarassa kadota, mikäli lisäydinvoiman rakentaminen saa huomattavat mittasuhteet. Yksikin lisäydinvoimala johtaisi sähkön ylitarjontaan, jolloin taloudellinen intressi vaihtoehtoisten energiamuotojen kehittämiseksi katoaisi. Voidaan syystä kysyä, jääkö enää todellista intohimoa panostaa uusiutu-

viin energiamuotoihin, jos sähkömarkkinat on kymmenen vuoden päästä kyllästetty ydinvoimasähköllä. Pelkkä EU-sitoumus uusiutuvilla tuotetun energian osuuden nostamisesta 38 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä ei vielä riitä investointien käynnistämiseksi. Siihen tarvitaan myös taloudellista porkkanaa. Julkisessa keskustelussa ei näytetä tiedostetun ydinvoimapäätökseen liittyviä kansantaloudellisia riskejä. Mikä muu kuin uusiutuva energia tarjoaa tuhansia työpaikkoja siellä, missä esimerkiksi perinteinen massa- ja paperiteollisuus on tullut tiensä päähän? Onko se ydinvoima, joka tuo tuhansia uusia työpaikkoja eri puolille Suomea? Uusiutuva energia voi tarjota kauan kaivattua nousua myös Suomen metsä- ja konepajateollisuudelle. On olemassa vahvat edellytykset tehdä biotaloudesta yksi johtavista suomalaisista elinkeinoista. Poliittisilla päätöksillä ja selontekolinjauksilla voimme joko tukea tai torjua uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvaa osaamista ja katoavien teollisten työpaikkojen korvaamista uusilla. Lisäydinvoima voi viedä pohjan uusilta innovaatioilta, samalla kun se heikentää Suomen pyrkimyksiä kestäväen energiatalouden saavuttamiseksi. On paikallaan pohtia asioita laajasta näkökulmasta ja luoda Suomeen vahva kansallinen strategia, jossa viherkaulustyöpaikat, energiantuotanto ja talouslaman sekä ilmastonmuutoksen torjuminen kytetään selkeästi yhteen.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että tulevaisuusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 5 päivänä maaliskuuta 2010

Merja Kyllönen /vas
Markus Mustajärvi /vas

Jyrki Yrttiaho /vas
Tarja Tallqvist /kd.